

จากตัวเงินตัวทองสู่สัตว์เศรษฐกิจ เรื่องจริงหรือเพ้อเจ้อ Water Monitor from Bad Animal to Economic Animal: True Story or Delusion

บทความวิชาการ

ดร.กฤษฎา พรหมเวศ¹

อาจารย์ประจำภาควิชาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง

Krissada Promvek

PhD Lecturer Department of International Relations, Faculty of Political Sciences,

Ramkhamhaeng University

และ ผศ.ดร.สิงห์ สิงห์ขจร²

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ประจำสาขาวิชาการประชาสัมพันธ์และการสื่อสารองค์การ

คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา

Assistant Professor Dr. Singh Singkhajorn, Department of Public Relations and Corporate Communication, Faculty of Management Science, Bansomdejchaopraya Rajabhat University

บทคัดย่อ

การศึกษาครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อการพัฒนาตัวเงินตัวทองหรือเหี้ยสู่สัตว์เศรษฐกิจ และเพื่อเป็นแนวทางการพัฒนาเหี้ยสู่สัตว์เศรษฐกิจของประเทศไทย ผลการศึกษาพบว่า ปัจจุบันเหี้ยถือเป็นสัตว์เศรษฐกิจอย่างหนึ่ง เหี้ยสามารถนำไปใช้ประโยชน์ในทางเศรษฐกิจได้ทั้งตัว ไม่ว่าจะเป็นเนื้อ หนัง หรือเครื่องใน การส่งเสริมให้มีการเพาะเลี้ยงเหี้ยก็นำเนื้อไปใช้ในการบริโภค และหนังไปทำเครื่องหนัง กระเป๋า เข็มขัด

แนวทางการพัฒนาเหี้ยสู่สัตว์เศรษฐกิจของประเทศไทย มีแนวทาง 3 ประการดังต่อไปนี้ 1) ในเชิงนโยบายการเพาะเลี้ยงเหี้ยต้องได้รับการส่งเสริมและสนับสนุนจากทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน ภาควิชาการ ให้มีการศึกษาและพัฒนาปรับปรุงพันธุ์ เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตเนื้อและหนังโดยให้มีผลผลิตหนึ่งที่มีคุณภาพสูงขึ้นตรงความต้องการของตลาด 2) การปรับแก้กฎหมายของไทยให้การเลี้ยงเหี้ยถูกกฎหมายและสอดคล้องกับอนุสัญญาไซเตส 3) การเปลี่ยนแปลง

¹ อาจารย์ประจำภาควิชาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง

E-mail: sodanarak@gmail.com

² ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ประจำสาขาวิชาการประชาสัมพันธ์และการสื่อสารองค์การ คณะวิทยาการจัดการ

มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา

E-mail: singhbsru@gmail.com

ทัศนคติในเรื่องของเหี้ย ให้คนไทยส่วนใหญ่มองเหี้ยว่าเป็นสัตว์เศรษฐกิจมากกว่ามองว่าเป็นสัตว์อับมงคล โดยจะเปลี่ยนแปลงทัศนคตินั้น จะต้องมีการดำเนินการอย่างต่อเนื่องเพื่อทำให้คนไทยส่วนใหญ่จะเปลี่ยนแปลงทัศนคติ

คำสำคัญ: ตัวเงินตัวทอง สัตว์เศรษฐกิจ การพัฒนา การปรับปรุงพันธุ์ การเพาะเลี้ยง

Abstract

The objective of this study is to develop water monitors (Varanus salvator) to economic animal and to be a development guideline of water monitors to economic animal for Thailand. The result of this study found that, currently, water monitor is one of economic animal. It can be used for economic benefits as a whole whether its meat, leather or inside. The main reason for water monitors husbandry is to use its meat for consumption and its leather for accessories such as bags or belts. There are 3 approaches to develop the water monitor be an economic animal of Thailand; 1) Policy: The water monitors husbandry has to encourage and support by all concerned parties, including the government, the private sector and the academic sector to study and develop for increasing the quality of meat and leather products. 2) Thai Legal Framework: to legalize of water monitor husbandry and comply with the CITES convention and 3) The attitude changing about water monitor of the most Thai people, have to act continuously.

Keywords: Water Monitor (Varanus salvator), Economic Animal, Development, Animal breeding, husbandry

บทนำ

ท่ามกลางปัญหาเศรษฐกิจในช่วงการระบาดของไวรัสโคโรนา หรือโควิด-19 ในปี ค.ศ.2019-2020 ที่ผ่านมามีทำให้เศรษฐกิจของประเทศไทยต้องตกต่ำ มีประชากรต้องตกงานเป็นจำนวนมาก ทำให้มีชาวครัวเรือนหลายสัปดาห์ที่ผ่านมาเรื่องการผลักดันการเพาะเลี้ยงตัวเงินตัวทองหรือเหี้ย ให้เป็นสัตว์เศรษฐกิจตัวใหม่ของประเทศไทย หลายคนหันมาให้ความสนใจกับข่าวนี้อย่างกว้างขวางเป็นเรื่องราวที่เล่าให้คลายเครียดจากสถานการณ์โรคระบาดและเศรษฐกิจตกต่ำ หลายคนก็เต็มไปด้วยความหวัง ตามที่นักวิชาการท่านต่าง ๆ ออกมาให้ความหวังว่าเหี้ยเป็นสัตว์เศรษฐกิจที่สำคัญในศตวรรษที่ 21 ที่น่าจะพาให้ประเทศไทยพ้นฝ่าวิกฤติเศรษฐกิจและสถานการณ์การแพร่ระบาดของไวรัสโคโรนาครั้งนี้ไปได้ จากการศึกษาพบว่า ประเทศไทยยังไม่สามารถระบุได้ว่ามีประชากรเหี้ยจำนวนเท่าไร แต่พบว่าสถานการณ์ขณะนี้มีการขยายพันธุ์อย่างรวดเร็วและไม่สามารถจับมาทำหมันเพื่อคุมกำเนิดได้ ชาวบ้านส่วนใหญ่ไม่กล้าทำอันตรายเหี้ย เพราะเกรงว่าจะทำผิดกฎหมาย ตัวเหี้ยจึงเพิ่มจำนวนมากขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งในพื้นที่ริมแม่น้ำ หรือพื้นที่จังหวัดที่มีพื้นที่ติดชายทะเล เช่น สมุทรสงคราม สมุทรสาคร สมุทรปราการ ราชบุรี (คม ชัด ลึก, 2552) ที่มีอาหารประเภทกุ้ง หอย ปู ปลา ให้กินอย่างอุดมสมบูรณ์ รวมถึงพื้นที่กรุงเทพมหานคร อย่างเช่น สวนลุมพินี สวนสาธารณะแห่งแรกของประเทศไทย หลังจากที่ประชากรเหี้ยระบาดหนัก ด้วยสภาพแวดล้อมที่อุดมสมบูรณ์มีความเป็นธรรมชาติอยู่มาก ทำให้เหี้ยสามารถแพร่พันธุ์ออกสู่ภายนอกไปอย่างมากมาย จนจำนวนล้นหลามกลายเป็นที่เกรงกลัวของคนเดินทางผ่านไปเที่ยวหรือชาวบ้านที่ไปออกกำลังกายเป็นจำนวนมาก จึงมีแนวคิดผลักดันให้เปิดโอกาสทางเศรษฐกิจและใช้ประโยชน์จากตัวเหี้ย

ในปี พ.ศ. 2554 ประเทศไทยมองเห็นโอกาสในการทำตลาดเครื่องหนังของหมี หรือ “ตัวเงินตัวทอง” จึงมีการศึกษาวิจัยเรื่อยมา โดยมีมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์เป็นหัวเรือใหญ่ในการก่อตั้งโครงการ “การศึกษาวิจัยการเลี้ยงและใช้ประโยชน์ตัววารานัส (Varanus salvator) เพื่อผลเชิงเศรษฐกิจ” ขึ้น ถึงขั้นมีการเปิด “ฟาร์มวารานัส” แห่งแรกในไทยขึ้นอย่างเป็นทางการ เมื่อเดือนตุลาคม ปี พ.ศ.2554 โดยในเบื้องต้นได้ทำการออกแบบและก่อสร้างบ่อเพาะเลี้ยงในบริเวณสถาบันสุวรรณวากกสิกิจ เพื่อการค้นคว้าและพัฒนาปศุสัตว์และผลิตภัณฑ์สัตว์ กำแพงแสน มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์วิทยาเขตกำแพงแสน มีพื้นที่ ขนาด 1 ไร่เศษ ซึ่งสามารถเลี้ยงหมีได้ราว 150-200 ตัว ทุกตัวจะฝังไมโครชิพเพื่อการแสดงตนเองและติดตามตัวได้ง่าย ในการเก็บข้อมูลนั้น มีการศึกษาทั้งเรื่องลักษณะนิสัย อาหารการกิน และชีวิตความเป็นอยู่ ลักษณะการเลี้ยง คือ การทดลองเลี้ยงใน “บ่อปูน” เพื่อจะพัฒนาไปสู่โครงการผสมพันธุ์ให้ได้ลูกตัวเงินตัวทองจากการเลี้ยงในระบบฟาร์ม เมื่อได้มาแล้ว มีการฝังไมโครชิพทุกตัว ภายใต้ “ความฝัน” ว่าถ้าขอ License ในการเลี้ยงได้สำเร็จ ประเทศไทยอาจเป็นผู้นำในการส่งออกหนังของตัวเงินตัวทองที่มีคุณภาพได้ แต่สุดท้ายโครงการดังกล่าวจึงต้องล้มเลิกไป “ชั่วคราว” ดังนั้น ปัจจุบันการเพาะเลี้ยงหมีเพื่อการพาณิชย์ในประเทศไทย จึงยังไม่สามารถทำได้ ถือเป็นเรื่องที่ “น่าเสียดาย” เพราะหากฟาร์มวารานัส หรือ “ฟาร์มหมี” เกิดขึ้นได้จริงจะทำให้ผลิตภัณฑ์เครื่องหนังวารานัสในประเทศไทยเติบโตขึ้นอีกเท่าตัว เพราะหนังหมีนั้น มีราคาแพง และเป็นที่ต้องการของตลาด คาดว่าจะมาแทนที่หนังจระเข้และหนังงู ได้ในอนาคต (แนวหน้า, 2559)

นอกจากสถาบันสุวรรณวากกสิกิจฯ แล้ว ยังมีนักวิชาการอีกหลายท่านที่มีความคิดที่จะเพาะเลี้ยงหมี เพื่อเป็นสัตว์เศรษฐกิจ โดยแนวคิด ‘เลี้ยงหมีในรูปแบบของฟาร์ม’ อย่างเช่น ธนโชติ ธรรมชาติ นักวิจัย โครงการวิจัยการศึกษาวิจัยการเลี้ยงและใช้ประโยชน์ตัววารานัส (Varanus salvator) เพื่อผลเชิงเศรษฐกิจ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์วิทยาเขตกำแพงแสน (เดลินิวส์, 2557) ที่มองว่าหนังสัตว์ตระกูลตะกวดเป็นที่นิยมในกลุ่มผู้บริโภคชั้นสูงมานานแล้ว หมีที่มีอายุระหว่าง 24-36 เดือน หรือ ประมาณ 2-3 ปี จะให้หนังที่มีคุณภาพดีมาก โดยเกล็ดจะเล็ก ลายก็สวยงาม เป็นช่วงที่เหมาะสมที่สุดที่จะนำหนังไปแปรรูป-ทำเป็นสินค้า เพราะคุณภาพและขนาดของหนังที่ได้อยู่ในเกณฑ์กำลังดี หนังที่แปรรูปจากหมีในช่วงวัยนี้ ตลาดต้องการมาก และมีราคาสูง เนื่องจากมีคุณภาพดีที่สุก และมีขนาดที่เหมาะสมกับการนำไปแปรรูป จึงทำให้แนวคิด “เลี้ยงตะกวดระบบฟาร์ม” จึงเกิดขึ้น นอกจากนั้นภาควิชาพันธุศาสตร์ คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล ยังได้ดำเนินการเก็บและตรวจสอบดีเอ็นเอของหมี เพื่อศึกษาถึงความหลากหลายทางพันธุกรรม เพื่อจะพัฒนาให้เป็นสัตว์เศรษฐกิจต่อไปในอนาคตด้วย นายรุจิระ มหาพรหม นักวิจัยองค์การสวนสัตว์ในพระบรมราชูปถัมภ์ ซึ่งทำวิจัยเรื่องหมี ได้เสนอให้มีการจัดตั้งคณะกรรมการเพื่อศึกษาประเมิน และหาแนวทางจัดการหมี โดยเฉพาะ โดยมีโครงการย่อยต่าง ๆ อีกราว 10 โครงการ โดยแบ่งออกเป็น 2 ระยะ โดยระยะแรก เป็นการศึกษาเกี่ยวกับลักษณะทางชีววิทยา สรีรวิทยา อาหาร สุขภาพ และโรคของหมี การศึกษาชีววิทยา ประชากร ถิ่นอาศัย และพฤติกรรมในธรรมชาติ การศึกษาในระยะนี้เป็นการศึกษาที่มีความสำคัญมาก เนื่องจากต้องการนำข้อมูลการวิจัยไปใช้เพื่อขอปลดหมีออกจากสัตว์ป่าคุ้มครอง ระยะที่สองเป็นการศึกษาเกี่ยวกับการศึกษาแนวทางการใช้ประโยชน์ของหมี และการศึกษาผลเชิงเศรษฐกิจและความเป็นไปได้ในการเลี้ยงตัววารานัสเชิงเศรษฐกิจ (รุจิระ, 2014)

จากการศึกษาวิจัยที่เกี่ยวข้องพบว่าในประเทศไทย มีชนิดของสัตว์วงศ์ตะกวด อยู่ 6 ชนิด (Komsorn and Kumthorn, 2001) and (วัลยา, จีระพล และ เฉลียว, 2553) ซึ่งแต่ละชนิดจะมีรูปร่างลักษณะแตกต่างกันออกไป คือ

1. เหี้ย (Asian water monitor: *Varanus Salvator*) ถือเป็นสัตว์ที่มีขนาดใหญ่ที่สุดในตระกูล *Varanus* ที่พบในประเทศไทย เพราะตัวเต็มวัยมีขนาดใหญ่กว่าสายพันธุ์อื่น ชอบอาศัยใกล้แหล่งน้ำพบได้ทั่วทุกภาคในเมืองไทย โดยสามารถปีนต้นไม้ได้และกินซากทุกอย่างที่ขวางหน้า ลำตัวสีดำ แต่มีลายดอกสีขาว หรือเหลืองอ่อน พาดขวางลำตัว หางมีสีดำ หรือลายปล้องดำสลับเหลืองอ่อน บางตัวมีจุดแดงเล็กๆ ที่หาง

2. เหาช้าง (Roughneck monitor: *Varanus rudicollis*) เป็นสัตว์ที่มีขนาดใหญ่เป็นลำดับที่สอง ในตระกูล *Varanus* ที่พบในประเทศไทย ตัวเต็มวัยมีขนาดใหญ่เป็นอันดับสองรองจากเหี้ย สนิม และหางสีดำสนิท มีลายสีจางๆ เป็นปื้น หรือปล้องตามลำตัว หัวมีสีเทาคล้ำ มีเกล็ดตะปุ่มตะป่ำบริเวณคอ เหาช้างถือเป็นสัตว์ที่หาตัวได้ยาก ส่วนใหญ่อาศัยตามป่าดิบทางภาคใต้และภาคตะวันตก ถือเป็น *Varanus* ที่ดุมาก โดยเมื่อตกใจ หรือจวนตัวจะมีอาการพองคอขู่ฟ่อๆ ทำให้เรียกกันว่า “เหาช้าง” ซึ่งเดิมเชื่อกันว่าน้ำลายมันมีพิษ ถ้าถูกกัดจะมีอันตรายถึงตาย แต่ในความจริงแล้วเป็นความเชื่อที่ไม่ถูกต้อง

3. ตะกวด หรือแลน (Bengal or Tree monitor: *Varanus bengalensis nebulosis*) ชอบอาศัยอยู่บนที่แห้งและบนต้นไม้ เพราะปีนต้นไม้เก่ง แต่ชอบอยู่ตามป่าโปร่งมากกว่าป่าดิบ สามารถพบได้ทุกภาคทั่วไทย ลำตัวเป็นสีพื้นเหลืองอ่อน เหลืองหม่น สีน้ำตาล ไม่มีลวดลายเหมือนเหี้ย ส่วนหัวมักมีสีอ่อนกว่าตัว มีหางเรียวยาวเป็นพิเศษ ทั้งนี้วิธีสังเกตเพื่อแยกระหว่างเหี้ย กับ ตะกวดแบบง่าย ๆ คือ “เหี้ย จมูกอยู่ใกล้ปลายปาก ชอบอยู่ในน้ำ ส่วนตะกวด จมูกอยู่ใกล้ตา ชอบอยู่บนต้นไม้”

4. เหี้ยดำ หรือ มังกรดำ (Black water monitor, Black dragon ; *Varanus salvator komaini*) คล้ายเหี้ย แต่มีขนาดเล็กกว่า ลำตัวสีดำด้านทั้งตัว ท้องสีเทาเข้ม ลี้นสีเทาม่วง มักพบทางภาคใต้ ชายทะเลและเกาะเล็ก ๆ จากรายงานพบที่อำเภอละงู จังหวัดสตูล และบริเวณชายแดนไทย-มาเลเซีย

5. ตี๊ดตุ๋ (Red-headed Monitor, Harlequin Monitor, Dumeril's monitor; *Varanus dumerilli*) มีขนาดเล็กที่สุดแต่ก็มีสีสันลวดลายสวยงามที่สุดในตระกูล *Varanus* ในประเทศไทย ทำให้ถูกลักลอบจับอยู่บ่อยครั้ง ลำตัวของตี๊ดตุ๋จะมีสีน้ำตาลเทา มีลายเป็นปล้องเป็นวงแหวนสีอ่อน หัวมีสีเทาอ่อนหรือน้ำตาลอ่อน ข้างใต้คอมีสีอ่อนจนเกือบขาว พบอาศัยอยู่ทางภาคใต้เป็นหลัก

6. แลนดอน มีชื่อเรียกว่า Yellow Monitor หรือ Short-toed monitor (*Varanus flarescens*) มีลักษณะคล้ายตะกวด แต่หัวมีสีเหลืองสด หรือ สีส้ม ชอบอยู่บนที่ดอนทำให้ถูกเรียกว่าแลนดอน เป็นชนิดที่หายากและพบน้อยที่สุดในสัตว์วงศ์ตะกวดที่พบในประเทศไทย แต่พบมากในประเทศอินเดีย บังกลาเทศ เนปาล ปากีสถาน และพม่า เคยมีรายงานในประเทศไทยว่าพบในภาคตะวันตกกับภาคใต้ตามพื้นที่ชายแดนที่ติดกับพม่าบริเวณจังหวัดตรัง แต่ในปัจจุบันไม่มีใครพบเป็นเวลานานมาแล้ว (วัชรพงษ์, 2550 หน้า 36-37)

ตัวเงินตัวทอง (Tua-Nguen-Tua-Tong) มีชื่อเรียกอื่นว่า แลนดอกไม้ (Laan-Dok-Mai) หรือ เหี้ย (Hiea) โดยแท้จริงแล้วเหี้ยเป็นสัตว์ป่าคุ้มครองตาม พ.ร.บ. สงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า 2535 ซึ่งสัตว์ “ตระกูลเหี้ย” นั้นอยู่ในกลุ่ม “monitor lizard” ในวงศ์ตะกวด (Family Varanidae) มีชื่อสากลว่า Water Monitor เป็นสัตว์เลื้อยคลานในเอเชียใต้ และเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ตั้งแต่ประเทศบังกลาเทศ ศรีลังกา อินเดีย พม่า จนถึงอินโดจีน และเกาะต่าง ๆ ของอินโดนีเซีย โดยคำว่า “เหี้ย” นั้น

เป็นภาษาท้องถิ่นที่ใช้เรียกสัตว์จำพวกนี้ เนื่องจากรูปร่างที่แปลกประหลาดและพฤติกรรมของสัตว์ในตระกูลนี้ ทำให้คำว่า “เหี้ย” กลายเป็นภาษาที่ไม่สุภาพในที่สุด เนื่องจากในสมัยก่อนคนไทยนั้นมักจะสร้างที่อยู่อาศัยริมน้ำ เพื่อความสะดวกในการคมนาคม การประกอบอาชีพ เช่น เกษตรกรรม การประมง โดยส่วนใหญ่หรือแทบจะทุกหลังคาเรือนจะเลี้ยงเป็ดเลี้ยงไก่กันอยู่ในบริเวณบ้าน แต่เนื่องจากที่อยู่อาศัยและพฤติกรรมของเหี้ยที่แทบจะซ้อนทับกับผู้คน ที่อาศัยอยู่ริมน้ำ นั่นคือ เหี้ยชอบอาศัยอยู่ตามแหล่งน้ำ หรือบริเวณใกล้เคียง อาศัยกินสัตว์ และซากสัตว์ ซึ่งในธรรมชาติคือ หนู นก รวมถึงสัตว์เลื้อยคลานขนาดเล็ก เป็นอาหาร พอคนเข้ามาตั้งพื้นที่อยู่อาศัยทับพื้นที่อาศัยดั้งเดิมของเหี้ย มันจึงกินสัตว์ที่คนเลี้ยงไว้เป็นอาหาร ผู้คนจึงพากันเกลียดสัตว์ชนิดนี้ที่มาขโมยกินสัตว์เลี้ยงเป็นอาหาร และถือว่าเป็นตัวนำโชคร้ายเข้ามาสู่บ้าน (วัชรพงษ์, 2550 หน้า 38) โดยส่วนใหญ่เราสามารถพบเหี้ยได้ตามแหล่งน้ำทั้งน้ำจืด น้ำเค็ม และน้ำกร่อย เช่น ที่ราบลุ่มแม่น้ำ คลอง ปากแม่น้ำ ป่าชายเลน เป็นต้น แต่เมื่อ “ปากกลายเป็นเมือง” เหี้ยจึงถูกจำกัดขอบเขต ระยะหลังจึงพบเหี้ยแค่ตามแหล่งน้ำขนาดใหญ่ในบางพื้นที่เท่านั้น

ความสำคัญของเหี้ย

ในระบบนิเวศ เหี้ยมีความสำคัญต่อระบบนิเวศ โดยเป็นสัตว์ “นักล่า” บนห่วงโซ่อาหารระดับต้น ๆ และทำหน้าที่ “สร้างสมดุล” ธรรมชาติให้กับประชากรสัตว์ อีกทั้งยังเป็นตัว “กำจัดซาก” ในธรรมชาติ เพื่อลดแหล่งกำเนิดเชื้อโรค จากการหมักหมมของซากสัตว์ นริศ ภูมิภาคพันธ์ (นริศ, 2552) ภาควิชาชีววิทยาป่าไม้ คณะวนศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ชี้ว่า เหี้ยเป็นสัตว์ที่มีบทบาทเป็นผู้ทำความสะอาด (Cleaner) ในระบบนิเวศ และสิ่งแวดล้อม ซึ่งช่วยกินกำจัดซากสัตว์ที่ตายและเน่าเหม็น สะท้อนให้เห็นว่า เหี้ยเป็นสัตว์ที่มีความสำคัญ และมี

คุณประโยชน์อย่างมากต่อระบบนิเวศ แต่กลับมีภาพลักษณ์ต่อการรับรู้และความเชื่อบางส่วนในสังคมที่เป็นไปในแง่ลบ โดยหลัก ๆ แล้วเหี้ยมักจะล่าสัตว์น้ำ ในวัยเด็กจะกินพวกสัตว์เล็ก ๆ เช่น แมลง กบ หนู หรือู เป็นต้น จะเห็นได้ว่า “เหี้ย” ไม่ได้เลวร้ายเหมือนดังชื่อ ในทางกลับกันยังคงเคยถูกผลักดันให้เป็น “สัตว์เศรษฐกิจ” อีกด้วย

ปัจจุบันเหี้ยถือเป็น “สัตว์เศรษฐกิจ” อย่างหนึ่งที่มีการส่งเสริมให้มีการเพาะเลี้ยง เพื่อนำเนื้อไปใช้ในการบริโภค โดยเฉพาะเนื้อบริเวณส่วนโคนหาง ที่เรียกว่า บ้องตัน และหนังไปทำเครื่องหนัง เช่น กระเป๋า เข็มขัด เช่นเดียวกับจระเข้ เหี้ยสามารถนำไปใช้ประโยชน์ในทางเศรษฐกิจได้ทั้งตัวไม่ว่าจะเป็นเนื้อ หนัง (Arida et al, 2020) น้ำมัน ซาก เครื่องใน เลือด ส่วนต่าง ๆ ของเหี้ยสามารถสร้างรายได้ทางเศรษฐกิจได้ทั้งหมด (Sy and Lorenzo II, 2020) จากการศึกษาพบว่า เนื้อของเหี้ยสามารถนำไปทำเป็นอาหารหรือแหล่งโปรตีนจากอาหารได้ เนื้อเหี้ยเป็นที่นิยมในการบริโภคของประชากรส่วนใหญ่ในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้หรืออาเซียน (Nijman, 2015: 28-32) โดยเฉพาะเนื้อบริเวณส่วนโคนหางที่เรียกว่า “บ้องตัน” เนื้อส่วนนี้เป็นที่นิยมในหมู่นักนิยมกินของป่าเป็นอย่างมาก โดยอินโดนีเซียส่งออกเนื้อเหี้ยปีละกว่า 5 แสนตัว ส่วนใหญ่จะส่งเนื้อไปขายทางเอเชียเหนือ แอฟริกา เวียดนาม ได้หวัน พม่า เนื้อเหี้ยมีราคาสูงถึงกิโลกรัมละ 20 เหรียญดอลลาร์สหรัฐฯ (วรัญญา, 2016) ในขณะที่ส่วนเครื่องใน ตี ตับ ของตัวเหี้ยนั้น ใช้เป็นส่วนเป็นยารักษาโรคหัวใจ (ไทยรัฐออนไลน์, 2554) เป็นที่ต้องการของแพทย์แผนจีนที่จะนำไปใช้เป็นส่วนประกอบของยาในการรักษาโรคต่าง ๆ

จากการวิจัยยังพบว่า หนังตัววอแรนนั้นมีมูลค่าสูงมาก หนังเหี้ยคุณภาพดีกว่าหนังจระเข้ เป็นหนังที่เหนียวมาก ทำให้บางได้โดยไม่ขาด มีลวดลายที่สวยงาม สามารถใช้หนังได้ทั้งตัว ถ้าใช้หนังจระเข้หนึ่งตัวแล้วเหลือ จะต้องทิ้งเศษนั้นไปเลย เอามาบ่มต่อกันจะเห็นเป็นรอยไม่สวย

แต่หนังหิ้วยสามารถนำมาบ่มต่อกันได้ไม่มีรอยให้เห็น อีกทั้งเมื่อนำมาทำเป็นผลิตภัณฑ์แฟชั่นต่าง ๆ จะมีความเบา แต่หนังจะแข็งสามารถใช้ได้เฉพาะส่วนท้องเท่านั้น และมีย่านหนักมากกว่า อีกอย่างคือหนังวารานส์มีเอกลักษณ์เฉพาะเนื่องจากลวดลายของหนังวารานส์แต่ละตัวจะมีลายที่ไม่ซ้ำกันแม้แต่ตัวเดียว ลายที่วานี้คือลายดอกสีเหลืองทองกลม ๆ ที่ปรากฏให้เห็นอยู่ตามผิวหนังของหิ้วย ที่ชาวบ้านเรียกว่า “ดอกทอง” ลายดังกล่าวมีความสวยงามและมีความเป็นเอกลักษณ์ เป็นรูปแบบที่ไม่ซ้ำกันของลายดอกสีทองบนหนังแต่ละผืน ทำให้เป็นที่ต้องการของแบรนด์เครื่องหนังยักษ์ใหญ่ หลายแห่ง เช่น Hermes, Celine โดยกระเป๋าลือชื่อ Hermès Ombre Birkin ที่ “หายาก” และทำจากหนังหิ้วยได้ถูกประมูลขายไปในการประมูลออนไลน์ของ Sotheby เมื่อเร็ว ๆ นี้ในราคา 137,500 เหรียญสหรัฐ หรือประมาณ 4.8125 ล้านบาท (The Week, 2020) ดังนั้น สินค้าตัวนี้ถ้าหาซื้อได้จะเป็นยูนิก มีชิ้นเดียวในโลก จึงทำให้มันมีมูลค่าสูง โดยในอดีต หนังจะแข็ง 1 เซนติเมตร มีราคาถึง 160 บาท แต่หนังตัววารานส์ 1 นิ้ว มีราคาเพียง 60 บาทเท่านั้น แต่ปัจจุบันราคาหนังจะแข็งทะยานขึ้นสูงลิ่ว หากนำมาผลิตเป็นกระเป๋าไซส์ใหญ่มีราคาเริ่มต้นที่ราวแสนบาท ส่วนไซส์เล็กแบบกระเป๋าผู้หญิงราคาอยู่ที่ 60,000-70,000 บาท ขณะที่หนังตัววารานส์หากได้จากการเลี้ยงในฟาร์มอย่างดีจนสามารถผลิตหนังได้ในระดับ “เกรดเอ” จะนำมาทำกระเป๋าได้ในราคาเริ่มต้นใบละ 3 แสนบาท ที่สำคัญหนังที่ทำจากหิ้วยนั้นมีย่านตื้นต่ำกว่าหนังจะแข็ง 50% เนื่องจากเลี้ยงง่าย และสามารถกินอาหารอะไรก็ได้ (Nanchanok, 2012).

จากการที่หนังหิ้วยเป็นที่นิยมของผู้บริโภคชั้นสูงในสังคมจนทำให้หนังหิ้วยมีมูลค่าสูงขึ้นนั้น ส่งผลทำให้ในช่วงทศวรรษที่ 1990s เคยมีการซื้อขาย “หนังหิ้วย” จำนวนมากถึงกว่า 3 ล้านแผ่น (Jenkins and Broad, 1994) ซึ่งประเทศอินโดนีเซียเป็นผู้นำการส่งออกหนังหิ้วย โดยมีสถิติระหว่างปี ค.ศ.1983-1999 อินโดนีเซียส่งออก

หนังหิ้วยมากกว่า 6 แสนผืน (Setyawatiningsih, 2018) จนทำให้สัตว์ชนิดนี้เกือบสูญพันธุ์ ส่วนใหญ่เป็นการล่าในธรรมชาติ จนทำให้หลาย ๆ ประเทศต้องสั่งห้ามไม่ให้มีการล่าสัตว์ชนิดนี้เพื่อเอาหนังหรือค่านาง เพราะเป็นห่วงว่าหากสัตว์ชนิดดังกล่าวสูญพันธุ์ จะส่งผลกระทบต่อระบบนิเวศในธรรมชาติ เพราะตะกวดหรือตัววารานส์ ถือเป็นสัตว์สำคัญชนิดหนึ่งใน “ห่วงโซ่อาหาร” จนนำไปสู่การห้ามล่าหิ้วยของอนุสนธิสัญญาไซเตสตามธรรมชาติในที่สุด

การเพาะเลี้ยงหิ้วยเพื่อเป็นสัตว์เศรษฐกิจ

การเพาะเลี้ยงหิ้วยเพื่อเป็นสัตว์เศรษฐกิจที่สำคัญลำดับแรก คือ การตั้งวัตถุประสงค์ของการเลี้ยงหิ้วย เพราะการตั้งวัตถุประสงค์ของการเลี้ยงหิ้วยจะทำให้เราสามารถวางแผนทางการเลี้ยงหิ้วยได้ถูกต้อง โดยวัตถุประสงค์ในการเลี้ยงหิ้วยสามารถแบ่งออกได้ดังต่อไปนี้

1. การรับเลี้ยงหรือเลี้ยงขุน คือ การซื้อลูกหิ้วยมาเลี้ยงขุนจนโต หรือโตเต็มที่ เราอาจนำเอาตัวหิ้วยมาใช้เป็นถังขยะที่มีชีวิตก็ได้ คือใช้ในการทำลายซากสัตว์ต่าง ๆ ที่เลี้ยงไว้ในฟาร์ม เช่น ไก่ หมู เป็นต้น
2. การเลี้ยงเพื่อเพาะขายลูก เป็นการเลี้ยงเฉพาะพ่อแม่พันธุ์ เมื่อผสมพันธุ์ได้ลูกออกมาแล้วก็ขายเฉพาะลูกออกไปปีต่อไป เพื่อนำลูกไปขุนต่อ โดยเราคัดเลือกพ่อแม่พันธุ์แม่พันธุ์ที่มีประวัติ พันธุ์ที่สมบูรณ์เอาไว้เพื่อผสมพันธุ์ตั้งแต่วัยรุ่น
3. การเลี้ยงครึ่งวงจร คือ การเลี้ยงพ่อแม่พันธุ์แม่พันธุ์เพื่อเพาะขยายพันธุ์ เมื่อได้ลูกออกมาแล้วก็ขุนลูกจนโตได้ขนาดจึงนำไปฆ่าและส่งต่อไปยังโรงงานฟอกหนัง หรือกิจการทำผลิตภัณฑ์อีกทีหนึ่ง
4. การเลี้ยงครบวงจร คือ การเพาะขยายพันธุ์ ขุน ฆ่า และ ส่งออกหนัง รวมทั้งผลิตภัณฑ์จากหิ้วยทุกชนิด รวมทั้งยังมีการผลิต อาหารหิ้วยอีกด้วย วงจรการเลี้ยงหิ้วยก็คล้ายกับวงจรการเลี้ยงปลาสัตว์อื่น ๆ จะแตกต่างกันก็เพียงรายละเอียดปลีกย่อยเท่านั้น หากจะขยายความแล้ว

การเลี้ยงครบวงจรของอุตสาหกรรมเหี้ย ก็จะต้องเริ่มต้นจากการมีพ่อแม่พันธุ์ เพาะเลี้ยงขุนลูกเหี้ยรุ่นจนได้ขนาดเกณฑ์เพื่อเชือดและลอกหนัง มีกิจการส่งออกหนังดิบ กิจการลอกหนัง และการทำผลิตภัณฑ์จากหนังเหี้ยและเนื้อเหี้ย นอกจากนี้เรายังสามารถผลิตอาหารอื่นมาเลี้ยงเหี้ยได้อีกด้วย เป็นการเลี้ยงแบบครบวงจรอย่างจริงจัง แต่ในบางโครงการที่ต้องการเพาะลูกเหี้ยได้แล้วจึงส่งออกไปยังลูกเล้าหรือเกษตรกรรายย่อยเพื่อทำหน้าที่ขุนหรือรับเลี้ยงภายใต้กฎหมายด้านเทคโนโลยีจากฟาร์มแม่ เพื่อให้ได้เหี้ยที่มีคุณภาพที่เหมาะสม เมื่อถึงขนาดแล้วก็ขายกลับไปยังฟาร์มแม่ด้วยราคาประกัน เป็นการทำธุรกิจลักษณะเดียวกับธุรกิจฟาร์มไก่ หรือฟาร์มสุกร

ปัจจัยที่มีผลต่อการเลี้ยงเหี้ย

1. พันธุ์ การตัดสินใจเลือกที่จะเลี้ยงเหี้ยพันธุ์ใดนั้น ขึ้นอยู่กับความต้องการของตลาด แหล่งที่มาของพันธุ์ ซึ่งต้องเป็นพันธุ์แท้ คุณภาพของสายพันธุ์นั้นว่า มาจากพ่อแม่พันธุ์แม่พันธุ์ที่ให้ผลผลิตสูง สมบูรณ์และแข็งแรง มีข้อบกพร่องทางพันธุกรรมอย่างใดหรือไม่

2. สถานที่ในการเลี้ยง ข้อที่จะใช้ในการพิจารณาโดยรวมทั้งที่ดิน ทำเลที่ตั้ง และบ่อที่ใช้เลี้ยง โดยพิจารณาจากการรบกวนต่อเพื่อนบ้านใกล้เคียง ระบบการคมนาคมขนส่ง และสถานที่หรือลู่วางระบายกำจัดของเสีย ทั้งสิ่งปฏิกูลและน้ำเสีย ค่าลงทุนในที่ดิน กับค่าตอบแทนจากการเลี้ยงการขยายตัวในอนาคต มีเผื่อไว้หรือไม่ ขนาดบ่อที่ใช้เลี้ยงวัสดุ พื้นผิว และระบบที่ใช้เลี้ยง ซึ่งขึ้นกับวัตถุประสงค์ที่วางไว้ตั้งแต่แรก

3. แหล่งน้ำ เนื่องจากเหี้ยเป็นสัตว์เลื้อยคลาน จึงไม่สามารถปรับอุณหภูมิภายในร่างกายได้ด้วยตัวเอง จำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องใช้สิ่งแวดล้อมเป็นตัวช่วยปรับอุณหภูมิ นั่นคือ “น้ำ” ต้องจัดหาน้ำให้เพียงพอ สม่่าเสมอตลอดเวลา อีกทั้งคุณภาพน้ำต้องอยู่ในเกณฑ์ที่ดีด้วย การเลี้ยงจึงจะประสบผลสำเร็จ ได้เหี้ยที่มีหน้าคุณภาพสูง ทักษณคดีดี

เกี่ยวกับเหี้ยที่สามารถอยู่ในน้ำเน่าครลึ้มเสีย เพราะวิธีเลี้ยงเช่นนั้น จะทำให้เหี้ยป่วยและมีคุณภาพหนังที่เลว ดังนั้น ผู้เลี้ยงต้องคำนึงถึงแหล่งน้ำดิบที่ดื่มเพื่อใช้เลี้ยง ล้าง และทำความสะอาดบ่อโดยทั่วไปให้มาก

4. แหล่งอาหาร อาหารที่ดีมีคุณภาพ ไม่ว่าจะเป็นปลา ไก่ ปลา ฯลฯ ซึ่งเป็นแหล่งโปรตีนที่ดี ควรอยู่ไม่ไกลจากที่เลี้ยงมากนัก เพราะการขนส่งไกล ๆ ย่อมทำให้อาหารสดเหล่านั้นบูดเน่าหรือคุณภาพเสื่อมถอยลง อีกทั้งต้องคำนึงถึงการจัดหาว่าสามารถจัดหาอาหารเหล่านั้นให้ได้สม่ำเสมอหรือไม่ มีโซ่ขาด ๆ หาย ๆ อันจะเป็นผลเสียต่อการเลี้ยง รวมถึงราคาที่ต้องอยู่ในเกณฑ์ที่พอเหมาะอีกด้วย

5. แหล่งวิชาการ ปัจจุบันการเลี้ยงสัตว์ไม่ว่าชนิดใดก็ตามล้วนจำเป็นต้องอาศัยวิทยาการ และเทคโนโลยีที่ทันสมัย เพื่อให้ได้ผลผลิตคุ้มค่ากับการลงทุน การเลี้ยงเหี้ยก็เช่นเดียวกัน หากสามารถหาแหล่งสนับสนุนทางวิชาการได้ เช่น สมาคมฯ มหาวิทยาลัย หรือนักวิชาการ เพื่อช่วยชี้แนะให้การดำเนินการเป็นไปในแนวทางที่จก่ก่ให้เกิดประโยชน์อย่างสูงสุดและคุ้มค่า อีกทั้งหากมีปัญหาเกิดขึ้นก็ย่อมช่วยแก้ไขปัญหาดัง ๆ ได้ก่อนที่จะสายเกินไป

6. ทุนทรัพย์ ปัจจัยนี้หากขาดแล้ว ก็มีอาจดำเนินการอะไรได้เลย ไม่ว่าจะเป็นการเลี้ยงเหี้ย หรือสัตว์อื่นใด แต่เราสามารถควบคุมปัจจัยนี้ได้ โดยใช้ทุกบาททุกสตางค์ เพื่อให้เกิดประโยชน์อย่างคุ้มค่าสูงสุด คิดไตร่ตรอง และใช้เหตุผลประกอบกับหลักวิชาการทุกครั้งก่อนใช้เงิน

7. การตลาด เรื่องนี้มีความสำคัญอย่างมาก หากเลี้ยงไปแล้วไม่มีตลาดรับซื้อผลผลิตจะทำอย่างไร? ราคาต่ำ ไม่คุ้มการลงทุนจะขายหรือไม่? การจะสร้างตลาดลูกเหี้ย ตลาดหนังเหี้ยหรือตลาดผลิตภัณฑ์เหี้ย ทั้งในและนอกประเทศได้อย่างไร? ผู้ที่ตัดสินใจหรือคิดที่จะเลี้ยงเหี้ยควรศึกษาหาข้อมูลให้ถี่เสียก่อน อีกทั้งต้องรู้ขั้นตอนต่าง ๆ ในการค้าขายเหี้ย รวมถึงระเบียบกฎหมายที่ขอกกฎหมายทั้งของภายในประเทศและระหว่างประเทศ (ไซเตส CITES) อย่างถ่องแท้อีกด้วย

ปัญหาและอุปสรรคของการเลี้ยงเหยี่ยวในประเทศไทย

1. ปัญหาทางด้านข้อกฎหมายกฎหมายในประเทศไทย เนื่องจากเหยี่ยวจัดอยู่ในกลุ่ม “สัตว์ป่าคุ้มครอง” ในบัญชีรายชื่อลำดับที่ 91 ตามพระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า พ.ศ. 2535 เป็นสัตว์ที่ห้ามล่า ห้ามค้า ห้ามนำเข้าหรือส่งออก ห้ามเพาะพันธุ์ เว้นแต่จะได้รับอนุญาตจากข้อจำกัดทางด้านกฎหมายดังกล่าวข้างต้น จึงทำให้เราไม่สามารถ “ล่า” หรือจำหน่ายตัวเงินตัวทองที่อยู่ตามธรรมชาติได้ เพราะเหยี่ยวเป็นสัตว์ป่าคุ้มครองตาม พ.ร.บ.สงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า 2535 จึงทำให้ “การเพาะเลี้ยงเหยี่ยวในเชิงเศรษฐกิจ” ในส่วนการทำ “ฟาร์มเหยี่ยว-ฟาร์มตะกวด” เพื่อทำเป็นธุรกิจเต็มรูปแบบยังไม่สามารถทำได้แพร่หลาย ซึ่งหากใครอยากมีเหยี่ยวไว้ครอบครอง หรือเพาะเลี้ยงต้องขออนุญาตจากกรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืชฯ กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมก่อน โดยผู้ฝ่าฝืนมีโทษจำคุกไม่เกิน 4 ปี หรือปรับไม่เกิน 4 หมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

ในกรณีที่สัตว์ที่ครอบครองเป็นสัตว์ที่มาจาก การเพาะพันธุ์ที่ไม่ถูกต้อง จะต้องโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งปี หรือปรับไม่เกินหนึ่งหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ ซึ่งกฎหมายระหว่างประเทศ ไทยเป็นภาคีสัญญาวาดด้วยการค้าระหว่างประเทศ ซึ่งชนิดสัตว์ป่าและพืชป่าที่ใกล้สูญพันธุ์ (The Convention on International Trade in Endangered Species of Wild Fauna and Flora) หรือที่เรียกกันสั้น ๆ ว่า ข้อตกลงอนุสัญญา “ไซเตส” (CITES) ที่มีวัตถุประสงค์ในการอนุรักษ์ซึ่งทรัพยากรที่มีชีวิตในโลก ให้เป็นประโยชน์ของมนุษยชาติต่อไปในอนาคต เริ่มมาจากความคิดที่จะควบคุมการค้าสัตว์ป่าระหว่างประเทศ ตั้งแต่ปี พ.ศ.2503 เนื่องจากในช่วงเวลาดังกล่าว มีการล่าและค้าขายสัตว์ป่าอย่างมากมาย และขาดการควบคุมอย่างเป็นระบบ เช่น ช้างแอฟริกัน แรด และสัตว์อีกหลายชนิดที่ยังไม่เป็นที่รู้จัก ซึ่งอาจทำให้สัตว์ต่าง ๆ

อาจสูญพันธุ์ไปจากโลก เพราะความสนุกสนานจากการล่า และผลประโยชน์มหาศาลจากการค้า จึงมีการยกประเด็นดังกล่าวขึ้นพิจารณาในเรื่องนี้ในการประชุมสหพันธ์ระหว่างประเทศ เพื่อการอนุรักษ์ธรรมชาติและทรัพยากรธรรมชาติ (International Union for Conservation of Nature and Natural Resources (IUCN)) โดยมีหลักการว่าการค้าสัตว์และพืชป่าระหว่างประเทศนี้จะถูกควบคุมโดยระบบใบอนุญาต (Permit) เพื่อส่งออก ส่งกลับ ส่งผ่าน และนำเข้า ตามบัญชีรายชื่อในบัญชีแนบท้ายหมายเลข 1 2 และ 3 (Appendix I, II, III) ซึ่ง สัตว์และพืชป่าในบัญชี 1 นั้น ห้ามซื้อขายระหว่างประเทศอย่างเด็ดขาด เนื่องจากใกล้สูญพันธุ์อย่างยิ่ง หากจะซื้อขายต้องกระทำโดยรัฐต่อรัฐ เพื่อการศึกษาวิจัยและเพาะพันธุ์เท่านั้น สัตว์ของไทยในบัญชีนี้ได้แก่ สัตว์สงวนทุกชนิด เสือทุกชนิด เต่าทะเลทุกชนิด ช้าง จะเข้ ปลาตะพัด และปลาอีกรอก สัตว์ในบัญชีที่ 2 ยังไม่เสี่ยงต่อการสูญพันธุ์สามารถค้าขายได้ แต่ต้องไม่กระทบกับประชากรในธรรมชาติ สัตว์ของไทยในบัญชีนี้ ได้แก่ ลิงและค่างทุกชนิด งูเห่า งูจงอาง และตัวเหี้ย ส่วนสัตว์ในบัญชีที่ 3 เป็นรายชื่อของสัตว์และพืชที่แต่ละประเทศขอเสนอให้ประเทศในภาคีดูแลการนำเข้า คือ จะต้องมียกหนังสือรับรองการส่งออกจากประเทศถิ่นกำเนิด

2. ทศนคติความเชื่อของคนไทยต่อเหยี่ยว ทศนคติหมายถึง ความโน้มเอียงที่เรียนรู้เพื่อให้มีพฤติกรรมที่สอดคล้องกับลักษณะที่พึงพอใจหรือไม่พึงพอใจที่มีต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง หรืออาจหมายถึงการแสดงความรู้สึกภายในที่สะท้อนว่าบุคคลมีความโน้มเอียง พึงพอใจหรือไม่พึงพอใจต่อบางสิ่ง เนื่องจากเป็นผลของกระบวนการทางจิตวิทยา (Schiffman & Kanuk.1994:657) ส่วนของความเข้าใจ (Cognitive component) องค์ประกอบ ทศนคติ 3 ประการ ซึ่งแสดงถึงความรู้ (Knowledge) การรับรู้ (Perception) และความเชื่อถือ (Beliefs) ซึ่งผู้บริโภคมิต่อความคิดหรือสิ่งใดสิ่งหนึ่ง ส่วนของความเข้าใจเป็นส่วนประกอบ

ส่วนแรก ซึ่งก็คือความรู้และการรับรู้ที่ได้รับจากการประสมกับประสบการณ์โดยตรงต่อทัศนคติและข้อมูลที่เกี่ยวข้องจากหลายแหล่งข้อมูล ความรู้และผลกระทบต่อการรับรู้จะกำหนดความเชื่อถือ (Beliefs) ซึ่งหมายถึง สภาพด้านจิตใจ ซึ่งสะท้อนความรู้เฉพาะอย่างของบุคคล และมีการประเมินเกี่ยวกับความคิดหรือสิ่งใดสิ่งหนึ่ง ซึ่งก็คือ การที่ผู้บริโภคมองทัศนคติต่อสิ่งหนึ่ง คุณสมบัติของสิ่งหนึ่ง หรือพฤติกรรมเฉพาะอย่าง จะนำไปสู่ผลลัพธ์เฉพาะอย่าง ส่วนของความรู้สึก (Affective component) ซึ่งสะท้อนถึงอารมณ์ (Emotion) หรือความรู้สึก (Feeling) ที่มีต่อความคิดหรือสิ่งใดสิ่งหนึ่ง ซึ่งประสบการณ์จะมีผลกระทบด้านจิตใจ ส่วนของพฤติกรรม (Conative component หรือ Behavior หรือ Doing) แนวโน้มที่จะมีผลต่อพฤติกรรมของผู้บริโภค ด้วยวิธีใดวิธีหนึ่งต่อทัศนคติที่มีต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง พฤติกรรมและความตั้งใจของผู้บริโภคด้วยคะแนนความตั้งใจของผู้ซื้อสามารถนำไปใช้เพื่อประเมินความน่าจะเป็นของการซื้อผลิตภัณฑ์ของผู้บริโภค หรือพฤติกรรมอย่างใดอย่างหนึ่ง

เนื่องจากการเพาะเลี้ยงเห็ดในฐานะสัตว์เศรษฐกิจนั้นเป็นเรื่องใหม่ของเกษตรกรไทยแตกต่างจากประเทศอื่นที่ทำการเลี้ยงเพื่อการส่งออกอย่างในประเทศมาเลเซีย ประเทศอินโดนีเซีย และทำรายได้ให้แก่ประเทศเหล่านี้เป็นจำนวนมาก ในสายตาของคนไทยมีความรังเกียจและไม่ชอบเห็ดมาตั้งแต่สมัยโบราณ เนื่องจากเห็ดชอบขโมยกินไก่ กินเป็ด ที่ชาวบ้านเลี้ยงไว้ อีกทั้งพฤติกรรมที่ชอบกินของเน่าเหม็นจึงถูกมองว่าเป็นสัตว์ “อับมงคล” ซึ่งเมื่อรวมกับรูปร่างลักษณะที่ค่อนข้างแปลกประหลาดไม่เข้าตาหรือน่ารังเกียจในสายตาคนส่วนใหญ่ จึงกลายมาเป็นคำด่าเยียดนิยมจากอดีตถึงปัจจุบัน โดยคำว่าเห็ดนั้นเป็นภาษาท้องถิ่นที่ใช้เรียกสัตว์จำพวกนี้ จากทัศนคติที่คนไทยมองเห็ดจึงเป็นไปในทางลบ ทำให้สังคมมองเห็ดว่าเป็นสัตว์ตัวห่วยที่น่าความโชคร้ายเข้ามาสู่บ้านเรือน ทำให้คนไทยส่วนใหญ่ไม่กล้าที่จะเลี้ยงเห็ดหรือนำเห็ดมาบริโภค ทัศนคติดังกล่าว

ของคนไทยล้วนเป็นอุปสรรคที่สำคัญในการเพาะเลี้ยงเห็ดและผลักดันให้เห็ดก้าวขึ้นสู่สัตว์เลี้ยงหรือสัตว์เศรษฐกิจของสังคมไทยในอนาคต ในส่วนของประเทศไทยที่มองว่าเห็ดเป็นสัตว์อับมงคล ทำให้ไม่มีการเพาะเลี้ยงเห็ดเพื่อการพาณิชย์อย่างจริงจัง จึงทำให้ขาดแหล่งข้อมูลทางด้านวิชาการในการเพาะเลี้ยง การทำฟาร์มเห็ด ในด้านต่าง ๆ อย่างเป็นรูปธรรม ตั้งแต่การคัดเลือกพันธุ์ สถานที่เพาะเลี้ยง อาหารที่เหมาะสมในการใช้เลี้ยง การเพาะพันธุ์ การบำรุงรักษา โรคที่พบบ่อยและแนวทางในการรักษาโรค การตลาดและแหล่งรับซื้อ รักษาคุณภาพของเนื้อและหนังเป็นต้น ซึ่งต้องใช้ระยะเวลาในการศึกษาข้อมูลเหล่านี้ การเปลี่ยนแปลงทัศนคติในเรื่องของเห็ด มีการเรียกชื่อที่เปลี่ยนไปเพื่อเปลี่ยนแปลงทัศนคติของคนในสังคม ตั้งแต่ ตะกวด ตัวเงินตัวทอง วรนุช แต่ก็ยังไม่สามารถทำให้คนในสังคมเปลี่ยนแปลงทัศนคติได้ การจะเปลี่ยนแปลงทัศนคตินั้น จะต้องมีการดำเนินการอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้คนส่วนใหญ่จะเปลี่ยนแปลงทัศนคติในเรื่องดังกล่าว

สรุป

เห็ดเป็นสัตว์ที่สามารถพัฒนาให้เป็นสัตว์เศรษฐกิจได้สำหรับประเทศไทยการพัฒนาเห็ดให้เป็นสัตว์เศรษฐกิจในอนาคตนั้น มีข้อเสนอแนะดังนี้ 1) ทางด้านนโยบาย การเลี้ยงเห็ดจำเป็นต้องได้รับการส่งเสริมและสนับสนุนจากทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน ภาควิชาการอย่างจริงจัง ทางด้านวิชาการควรส่งเสริมให้มีการศึกษาและพัฒนาปรับปรุงพันธุ์เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพของเนื้อและหนัง โดยให้ได้เห็ดที่มีผลผลิตเนื้อและหนังที่มีคุณภาพสูงตรงกับความต้องการของตลาด มีตัวอย่างฟาร์มทดลองในพื้นที่ของสถาบันการศึกษา ที่มีการเรียนการสอนเกี่ยวกับเทคโนโลยีการผลิตสัตว์ หรือทางด้านสัตวแพทย์ และหน่วยงานการต่าง ๆ เช่น กรมวิชาการเกษตร กรมปศุสัตว์ กรมการสัตว์ทหารบก กรมกิจการพลเรือนทหาร หน่วยงานวิชาการ

ทหารพัฒนา เป็นต้น โดยทำการตกลงหรือทำความร่วมมือกับกรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม จัดให้มีการแลกเปลี่ยนทางวิชาการกับประเทศที่เป็นผู้นำการส่งออกตัวเหี้ย อย่างเช่น อินโดนีเซียหรือมาเลเซีย การศึกษาดูงานการทำฟาร์มเหี้ยจากต่างประเทศ ให้เงินสนับสนุนทางวิชาการแก่นักวิจัยภายในประเทศเกี่ยวกับการเพาะเลี้ยงเหี้ย การปรับปรุงพันธุ์เหี้ย การผลิตอาหารเพื่อลดต้นทุนการเลี้ยงเหี้ยให้ต่ำลง การวิจัยเรื่องโรคและการรักษาโรคเหี้ย และเรื่องต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง เช่น การฟอกหนังและการรักษาหนังเหี้ย การทำผลิตภัณฑ์จากหนังเหี้ย การนำเลือดและน้ำลายของเหี้ยไปวิจัยเป็นยารักษาโรคหรือวัคซีนรักษาโรคต่าง ๆ เช่น โรคโควิด-19 หรือเครื่องสำอาง เป็นต้น ภาคการเงินการธนาคารควรให้การสนับสนุนทางการเงินแก่เกษตรกรในการเลี้ยงทำฟาร์มเพาะเลี้ยงเหี้ย เช่น เงินกู้ ดอกเบี้ยต่ำจากธนาคารและสถาบันการเงินต่าง ๆ เช่น ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์ ธนาคารเพื่อการส่งออกและนำเข้าแห่งประเทศไทย ภาคเอกชน เช่น หอการค้า ควรจัดหาและส่งเสริมการตลาดเนื้อ หนัง และผลิตภัณฑ์ต่าง ๆ จากเหี้ยทั้งภายในประเทศและต่างประเทศให้ผลิตภัณฑ์จากเหี้ยมีคุณภาพสูง ให้เป็นสินค้าตลาดกลุ่มเฉพาะ เช่น ตลาดผู้บริโภคชนชั้นสูง เพื่อนำมาทำผลิตภัณฑ์เครื่องประดับที่ทำจากหนังสัตว์ เช่น กระเป๋า รองเท้า เข็มขัด

ที่ต้องการนำเข้าจำนวนมากในแต่ละปี ซึ่งในขณะนี้กำลังได้รับความนิยมเพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ การสร้างตราสินค้าให้เป็นที่ยอมรับโดยเฉพาะผลิตภัณฑ์เครื่องประดับที่ทำจากหนังเหี้ย ซึ่งสามารถช่วยให้เกษตรกรมีรายได้เสริมหรืออาจจะยึดเป็นอาชีพหลักได้อย่างยั่งยืน เช่นเดียวกับการทำฟาร์มเลี้ยงจระเข้ โดยไม่จำเป็นต้องใช้เงินลงทุนมากนัก รวมทั้งยังเป็นการเพิ่มอาหารโปรตีนในประเทศ โดยเฉพาะการผลิตเนื้อเหี้ยสุขภาพ ที่ปลอดภัยจากสารเคมี ยาปฏิชีวนะ และจุลินทรีย์ที่ตกค้างในเนื้อ เช่น การผลิตเนื้อเหี้ยอินทรีย์ โดยการส่งเสริมให้มีการรวมกลุ่มกันเพื่อจำหน่ายสินค้าและผลิตภัณฑ์ 2) ทางด้านกฎหมายเห็นควรขยายพันธุ์เหี้ยให้มีจำนวนมากเพื่อการสูญเสียพันธุ์เช่นเดียวกันกับการเลี้ยงและการทำฟาร์มจระเข้ในอดีต เพื่อปลดปล่อยเหี้ยจากสัตว์ใน พ.ร.บ.สงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า พ.ศ.2535 และสัตว์ในบัญชีรายชื่อในบัญชีแนบท้ายหมายเลข 2 ของอนุสัญญาไซเตส และแก้กฎหมายให้การเลี้ยงเหี้ยสามารถทำได้ อย่างถูกกฎหมาย 3) การปรับเปลี่ยนทัศนคติของคนและสังคมไทย โดยประชาสัมพันธ์ว่าเหี้ยเป็นสัตว์ชนิดหนึ่งเหมือนกับสัตว์ชนิดอื่น ๆ ไม่ใช่สัตว์อัปมงคลหรือตัวช่วยสามารถนำมาใช้เป็นอาหาร เป็นแหล่งโปรตีนทางเลือกให้กับประชาชนในชนบท อีกทั้งยังเป็นการส่งเสริมสามารถสร้างรายได้และเลี้ยงเป็นอาชีพ และสามารถส่งเสริมให้เป็นสัตว์เศรษฐกิจของประเทศไทยได้ต่อไปในอนาคต

บรรณานุกรม

- ณรงค์ฤทธิ์ สุขปราการ. (2555). การศึกษาความเป็นไปได้ในการเพาะเลี้ยงเหี้ยในเชิงพาณิชย์: โครงการวิจัยภายใต้แผนงานวิจัยชื่อ การศึกษาศักยภาพของสัตว์ป่าที่มีคุณค่าทางเศรษฐกิจ: ชนิดพันธุ์ที่มีความสัมพันธ์กับท้องถิ่นและความเป็นอยู่ของมนุษย์ แผนงานวิจัยต่อเนื่องระยะเวลา 3 ปี (พ.ศ.2552-พ.ศ.2554). กรุงเทพฯ: กองคุ้มครองพันธุ์สัตว์ป่าและพืชป่าตามอนุสัญญากรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช
- นริศ ภูมิภาคพันธ์. (2552). วารสารสัตว์ป่าเมืองไทย: สัตว์ในวังสระปทุม. ภาควิชาชีววิทยาป่าไม้ คณะวนศาสตร์, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
- รุจิระ มหาพรหม. (2014). “แนวทางการศึกษาวิจัยของตัววารานัส (เหี้ย). ใน ฟาร์มวารานัส (เหี้ย) แห่งมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วิทยาเขตกำแพงแสน จังหวัดนครปฐม. [Online], Available URL: <http://varanusfarmku.circlecamp.com/index.php?page=aboutus>
- วรัญญา เชาวสุโข. (2016). สัตว์ที่ได้ชื่อว่า ‘เหี้ย’ ใน สารคดี [Online], Available URL: [https://www.sarakadee.com/2016/09/21/water-monitor/\[June 2, 2021\]](https://www.sarakadee.com/2016/09/21/water-monitor/[June 2, 2021])
- วัชรพงษ์ ซื่อกำเนิด. (2550). การศึกษานิเวศวิทยาของเหี้ย และผลกระทบจากการใช้ประโยชน์ในโครงการศึกษาวิจัยและพัฒนาสิ่งแวดล้อมแหลมผักเบี้ย อันเนื่องมาจากพระราชดำริ. วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิทยาศาสตร์สิ่งแวดล้อม มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- วัลยา ผ่องแผ้ว, ชีระพล ศิริณฤมิตร และเจลิยว ศาลากิจ (2553), ‘การแยกชนิดสัตว์ในสกุล Varanus spp. ที่พบในประเทศไทยโดยเทคนิค polymerase chain reaction-restriction fragment length polymorphism (PCR-RFLP).’ เอกสารการประชุมทางวิชาการของมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ครั้งที่ 48: สาขาสัตวแพทยศาสตร์. กรุงเทพฯ. 2553. หน้า 67-74.
- องค์กรทราฟฟิค. (2563). วิธีจำแนกชนิดสัตว์ป่าที่มีกฎหมายคุ้มครองสามเหลี่ยมทองคำประเทศลาว ประเทศเมียนมาร์ ประเทศไทย. เปตอลิงจาया, เซลิ่งอร์: องค์กรทราฟฟิค.
- Arida, Evy et al. (2020). ‘Consumption and Trade of Asian Water Monitor, Varanus salvator as Reliance on Wildlife for Livelihoods among Rural Communities in North Sumatra, Indonesia.’ *Article in Journal of Tropical Ethnobiology* Vol.3 No.2 (2020): 81-92.
- Emerson Y. Sy and Antonio N. Lorenzo II. (2020). ‘The Trade of Live Monitor Lizards (Varanidae) in the Philippines.’ *In Biawak*, 14(1&2), pp. 35-44.
- Komsorn and Kumthorn, (2001). ‘Species Diversity, Distribution and Proposed Status of Monitor Lizards (Family Varanidae) in Southern Thailand.’ *Article in The Natural History Journal of Chulalongkorn University*1(1), August 2001: 39-46,

- Martin Jenkins and Steven Broad. (1994) *International Trade in Reptile Skin: A Review and Analysis of the Main Consumer Markets, 1983-91*. [Online], Available URL: [https:// portals.iucn.org/library/sites/library/files/documents/Traf-013.pdf](https://portals.iucn.org/library/sites/library/files/documents/Traf-013.pdf) [June4, 2021]
- MGR Online (2556). ส่อง “ไซเตส” เวิร์กเกอร์ค้าสัตว์ป่า ใน MGR Online [Online], Available URL: [https:// mgronline.com/science/detail/9560000023399](https://mgronline.com/science/detail/9560000023399) [June4, 2021]
- MGR Online (2561). ‘สำรวจ “เหี้ย” หามลกระทบต่อระบบนิเวศ.’ ใน MGR Online. [Online], Available URL: <https://mgronline.com/science/detail/9610000055479> [June4, 2021]
- Nijman, Vincent. (2015). ‘Water Monitor Lizards for Sale as Novelty Food in Java, Indonesia.’ *Article in Biawak*, 9(1), pp.28-32
- Pernetta, Angelo P. (2009). ‘Monitoring the Trade: Using the CITES Database to Examine the Global Trade in Live Monitor Lizards (Varanus spp.).’ *Article in Biawak*, 3(2), pp.37-45.
- Setyawatiningsih, SC. (2018). ‘The Indonesia’s water monitor (Varanus salvator, Varanidae) trading.’ *Article in Journal of Physics: Conference Series 1116* (2018)
- The Week. (2020). ‘Forget stocks-handbags have outperformed them all.’ *In The Week*. [Online], Available URL: <https://www.theweek.co.uk/106417/forget-stocks-handbags-have-outperformed-them-all> [June 2, 2021]
- Wongsamuth, Nanchanok. (2012). ‘Most hated lizard to become handbags.’ *In Bangkok Post*. [Online], Available URL: <https://www.bangkokpost.com/learning/advanced/299965/most-hated-lizard-to-become-handbags> [June4, 2021]
- เดลินิวส์ (2557). เรื่องเก่า..ฮือฮาใหม่!! ‘หนังตะกวัด’ ราคาดี เศรษฐีชอบ? ใน เดลินิวส์ [Online], Available URL: <https://www.dailynews.co.th/article/272841> [June4, 2021]
- แนวหน้า (2559). “เปิดมุมมองใหม่ ‘ตัวเงินตัวทอง’ ว่าที่ ‘สัตว์เศรษฐกิจ’ ที่ยังต้องรอ” ใน แนวหน้า [Online], Available URL: <https://www.naewna.com/scoop/197180> [June4, 2021]
- ไทยรัฐ ออนไลน์. (2554). ‘ประโยชน์-โทษตัวเหี้ย ชื้อแย่งแต่ราคาเยี่ยม!’ ใน ไทยรัฐออนไลน์. [Online], Available URL: <https://www.thairath.co.th/content/200891> [June 5, 2021]
- คม ชัด ลึก. (2552). “นุ่น” อึ้งเปลี่ยนชื่อตัวเงินตัวทองเป็น “วรนุช”. ใน คม ชัด ลึก. [Online], Available URL: <https://www.komchadluek.net/news/lifestyle/19060> [June4, 2021]